

Dolenjski Vestnik

Tednik okrajev Kočevje in ...

KNJIŽNICA

MESTO

Deset let gospodarskega razvoja novomeškega okraja

Kot smo poročali v zadnji številki, je 27. avgusta na zadnji seji prejšnjega OLO Novo mesto dal obširno poročilo o desetletnem razvoju in uspehih gospodarstva v okraju dotodanji predsednik okrajnega ljudskega odbora Viktor Zupančič. Prinašamo v izveščku njegovo poročilo, ki nazorno kaže, kako uspešno je raslo, napredovalo in se razvilo gospodarstvo nekot tako zaostalih področij novomeškega okraja. V prihodnji številki bomo pa objavili poročilo o gospodarski dejavnosti prejšnjega okraja Črnomelj.

Slaba dediščina, struktura prebivalstva, elektrifikacija

V povojnih letih je moral okrajni ljudski odbor nuditi predvsem pomoč osnovnim organom ljudske oblasti in ustvarjati pogoje socialističnega gospodarstva. Dolenjska je bila že pred vojno industrijsko povsem nerazvita, še tisto malo, kar je bilo, je pa uničila vojna. Socialna struktura prebivalstva je kazala v letu 1948, da je bilo od skupno 66.235

ministrativnimi posegi, zagotoviti pravičen razvoj vseh gospodarskih panog, so se v naših podjetjih in kolektivih kazali novi kadri v ognju vsakdanjih nalog. Ti kadri so ob primernih pogojih ustvarili možnost decentralizacije državne uprave in upravljanja gospodarstva po kolektivih. To je omogočilo odpravo vseh administrativnih mer in spro-

pravilo železniških vozov v Straži, ki bo že v bližnji bodočnosti zaposlovalo do 300 delavcev. Od elektro industrije je le obrat Telekomunikacij v Sentjerneju, ki se prav tako lepo razvija. Med kemično industrijo spada lani ustanovljeno podjetje Farmaceutski laboratorij Krka v Novem mestu, ki ima pogoje, da se razvije v veliko podjetje. Od živilske industrije je v okraju samo Destilacija alkoholnih pijač na Mirni, ki je zrasla iz majhnega žganjarskega obrata v donosno podjetje.

INDUSTRIJA V IZGRADNJI

Na osnovi ugotovljenih zalog kremenčevega peska kot osnovne surovine bo zgrajena tovarna vodnega stekla. Začetna zmogljivost tovarne, za katero so načrti že izdelani, bo 3390 ton vodnega stekla letno. Zaposlovala bo 52 ljudi. Velikega gospodarskega pomena bo lesni kombinat, ki

ima spričo zaloga bukovega lesa v našem okraju dobre pogoje. Kombinacijo bo zaposlila okoli 3000 delavcev in uslužbencev ter bo ustvarjala narodni dohodek, ki naj bi bil enak sedanjemu narodnemu dohodku vse industrije v okrajih Novo mesto, Črnomelj in Kočevje. Načrti za ta kombinat so v glavnem gotovi. Dopolnjujejo samo še načrte za kemično predelavo lesa. Gradnja je v načrtu za prihodnje leto.

Od industrije živilske stroke je treba omeniti tovarno za predelavo mleka v Novem mestu, ki bo pričela obratovati letos jeseni. Celotne investicije za to tovarno so preračunane na 160 milijonov din. Razvoj mehanizacije kmetijstva je narekoval gradnjo podjetja Agroservis, ki že obratuje. Letos je bilo ustanovljeno na Mirni še podjetje za popravilo šivalnih strojev, ki je edino te vrste v državi.

Gradbenost in promet

Močno se je v okraju razvila v teh letih gradbenost, ki je bila v prihodnjih letih usmerjena predvsem na obnovo porušenihih domačih in podjetij. Osnova gradbenosti so bile tehnične baze in obnovevne zgradbe. Pozneje so se iz teh razvila gradbena podjetja, od katerih je SGP PIONIR največje podjetje, ki zaposluje v času glavne sezone do 2400 ljudi in ima gradbišča na območju petih okrajev. Poleg tega sta še podjetji Krka in Gradbenik.

Vzporedno z razvijanjem gospodarstva je rasla tudi gradbenost. 1947 je bilo opravljeno v gradbenosti le 188.000 delovnih ur, lani pa že 3 milijone 721.000, kar pomeni dvajsetkratno povečanje. Del teh ur odpade tudi na gradnje v drugih okrajih. Od vseh gradbenih del po vojni odpade 70 odstotkov na kapitalno gradnjo in le 30 odstotkov na gradnje v korist družbenega standarda.

Med prometna podjetja štejemo lani ustanovljeno Podjetje za vzdrževanje prog v Novem mestu, ki zaposluje okrog 500 ljudi in ustvarja letno do 350 milijonov din bruto produkta. Iz več manjših sorodnih podjetij se je osnovalo v Novem mestu možno podjetje Tovarni in avtobusni promet Gorjanci, ki ima povprečno v prometu 6 avtobusov in 40 kamionov. Podjetje doseže letno do 2.700.000 tonskih kilometrov ter prevozi do 370.000 ton tovora in do 220.000 potnikov pri prevozu do 4.700.000 potniških kilometrov.

Obrt

Obrtništvo je važna gospodarska panoga, saj dopolnjuje industrijsko proizvodnjo. Primerjava števila obrtnih delavnic kaže, da je število teh takoj po vojni zelo padlo, kar pa se je v naslednjih letih izboljšalo. Tako je bilo leta 1952 že 668 obrtnih obratov, nasprotno 694 obratov v letu 1939, leta 1954 pa je bilo 676 obratov. Od tega je bilo leta 1952 že 73 socialističnih obrtnih obratov, lani pa 90. Na privatni sektor je odpadlo 1952 leta 595 obratov, lani pa 586. Socialistični sektor v obrti se ni razširil samo po številu obratov, pač pa predvsem po obsegu poslovanja. Imamo več takih podjetij, ki so se v zadnjih letih močno razvila. Med

te štejemo Mizarstvo Novo mesto, Mizarstvo Dvor, Mizarstvo Podgorje, Kovinar v Novem mestu, Remont v Mirni peči, Mizarstvo podjetje Topol na Mirni in še nekatera druga. V privatnem sektorju obrti imamo predvsem manjše obrate, kjer je največkrat lastnik obrata tudi edina delovna sila. Čuti se pomanjkanje nekaterih strokovnih obrti kot je strojno ključavničarstvo, zidarstvo, tesarstvo in pod.

Kmetijstvo

Kmetijstvo je med vojno utrpelo veliko škodo. Polja so bila slabo ali le delno obdelana, uničeni se bili stroji in orodje, požgana gospodarska poslopja itd. Hudo je bila prizadeta živinoreja. Število živine se je zmanjšalo za 30 odstotkov. Glavna skrb ljudske oblasti po vojni je bila, dose-

»EKONOMSKI IZSELJENCI NAJ USTVARIJO ČVRSTO POVEZAVO MED NAŠIMI NARODI IN NARODI DRŽAV, V KATERIH ŽIVIMO.«

je dejal v svojem pozdravu članom Izseljenske matice in našim ekonomskim izseljencem maršal TITO za Izseljenski teden, ki je po vsej državi od 4. do 11. sept.

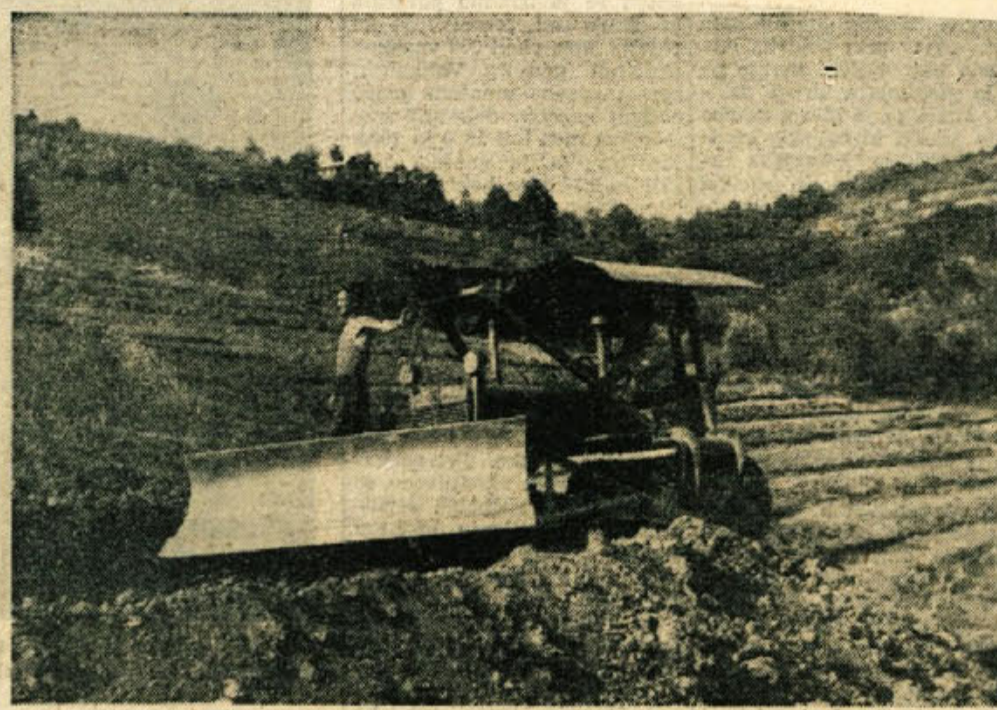

Prisrčno in ganljivo je snidenje izseljencev s svojci po mnogih letih na domačih tleh.

či za vsako ceno, da bo vsa zemlja obdelana ter povečano stvilo živine. Za normalizacijo števila konj je veliko pripomogla JLA, ki je dala na področje okraja okoli 1000 konj.

Za obdelavo plodnih površin je OLO dajal letno 3 do 8 vagonov raznih semen. Na ugoden razvoj živinoreje je v prvih letih po vojni vplivala zadostna količina močnih krmil, ki jih je bilo dobavljenih letno od 30 do 60 vagonov. Velika sredstva so bila dodeljena v tem času za obnovo in gradnjo požganih stanovanjskih in gospodarskih zgradb ter za nakup drobnega orodja. V letih 1946-1947 se je število goveje živine približalo predvojnemu številu.

Gospodarski in politični položaj države je zahteval, da smo šli na obvezne odkupe, kar je imelo v kmetijstvu negativne posledice, toda temu

V novi socialistični domovini je krepko napredovalo tudi dolenjsko kmetijstvo, ki se iz dneva v dan bolj razvija in modernizira. Kmetijske zadruga imajo pri teh uspehih velike zasluge. Moderni plugi orjejo dolenjske krevčine, da jih spremenijo v rodovitna polja.

se takrat nismo mogli ogniti. Zlasti je obvezni odkup negativno vplival na stanje živine. Z odpravo obveznih odkupov je prenehala tudi planiranje v kmetijstvu. Se vedno pa so bile težave z močnimi krmili in umetnimi gnojili. Vendar se je število živine v letih 1951 in 1952 normaliziralo. OLO je izdal velika sredstva za nakup dobrih plemenjakov, uspešno pa so zastavili delo po nekaterih predelih živinorejski odseki kmetijskih zadrug. Usodno je bilo za kme-

tijstvo leto 1952 zaradi hude suše in toče, ki je napravila v tem letu za 73 milijonov din škode, slana in suša pa za 495 milijonov.

V letu 1953 je bila kmetijska služba reorganizirana. Celotna skrb za razvoj kmetijstva je bila prenesena na Okrajno združeno zvezo. Ta je s svojimi strokovnjaki pričela nuditi večjo pomoč kmečkemu proizvajalcu v obliki predavanja, tečajev in pod. Veliko zanimanje za napredek so pokazali dobri živinorejci. Ze v

tem letu je bilo organiziranih 13 živinorejskih odsekov in sprejetih v rodovnik 1400 krav. Rezultat tega dela se je pokazal na razstavah živine leta 1954. Živinoreja je na Dolenjskem prav gotovo najvažnejša panoga. K nadaljnemu dvigu bo pripomoglo umetno osemenjevanje, za katero kažejo živinorejci veliko zanimanje. V letu 1953 so bila reorganizirana v glavnem vsa kmetijska posestva, ekonomije in KDZ. (Nadaljevanje na 2. strani)

Veselo srečanje partizanskega Mokronoga s starimi znanci

Veliki zbor XII. brigade v Mokronogu

V cvetju in zastavah je partizanski Mokronog v soboto 3. septembra sprejel svoje stare znance - borce slavne XII. slovenske narodnoosvobodilne udar-

vodstvom enega svojih takratnih komandantov, podpolkovnika Jeriča, odkorakati pred zadrugi dom, kjer je bilo postavljena tribuna. Tu je komandant Jerič reportiral komisarju XV. divizije, narodnemu heroju Jožetu Borštnarju, ki je pozdravil borce z borbenim pozdravom: Smrt fašizmu! Na častni tribunici so se nato zbrali poleg Borštnarja še narodni heroj Franc Kočevar-Ciril, narodni heroj Janko Rudolf, Janez Vipotnik, sekretar okrajnega komiteja ZKS za okraj Trbovlje tov. Kovac, delegacija protifašističnih borcev iz Holandske in drugi.

Borce in ostalih številnim udeležencem proslave sta govorila nekdanji komandant brigade Franc Krese-Coban in Jože Borštnar. Tovarš Coban je zlasti orisal nastanek XII. brigade in njene uspešne borbe po vsej Dolenjski, s katerimi si je priborila naslov Udarne. Zahvalil se je vsem partizanskim družinam, ki so vedno podpirale in dajale pomoč borcem. Vsi preživeli borci te brigade so ponosni, da so iz njihovih vrst izšli štirje narodni heroji.

»Zmagali smo, naši nasprotniki, domači izdajalci pa so, osra-

močeni in opljuvani od lastnega naroda pobegnili. Veselimo se naše zmage in uspešnih naporov v desetih letih povojne graditve. To veselje nam greni samo spomin na padle borce in žrtve, ki smo jih dali za to našo veliko zmago. Trdno bomo stali na straži, da ohranimo te velike pridobive NOB, je poudaril tovariš Coban.

Tudi Jože Borštnar, ki je pozdravil brigado v imenu Glavnega odbora ZB ter v imenu okrajnega komiteja ZKS Novo mesto in okrajnega odbora SZDL, je govoril o borbah brigade. Poudaril je, da ustanovitve te brigade ni bila samo slučajno v Mokronogu. V mokronoški dolini je bilo močno partizansko gibanje že leta 1941. Seme upora je sejalo tu znani narodni junak Milan Majcen. Ze jeseni 1941 je obstajala mokronoška četa, ki je zadajala okupatorju hude udarce. Prvi slovenski talci so bili iz Mokronoga. Kdo izmed borcev ne pozna krajevnihih imen kot so: Blatni klanec, Debenc, Tržišče in druga, kjer so se bili hudi boji z okupatorjem in domačimi izdajalci. Govoril je tudi o današnjem političnem stanju v svetu in o graditvi socializma v novi Jugoslaviji, rekoč, da gre naša pot samo naprej.

Toplo pozdravljen je spregovoril tudi zastopnik holandskih protifašistov, nekdanji partizanski bорец v Jugoslaviji tovariš Frank Rekel, da smo se za mir skupno borili, da ga zato moramo tudi varovati in da mora mir ostati v naših rokah. Zelen je uspešen razvoj novi Jugoslaviji.

V kulturnem sporedu so sodelovali mokronoški pionirji, ki so pod dobrih vodstvom priljubljene učiteljice Minko Perko, v izredno uspelem nastopu počastili spomin na ustanovitev in borbo XII. brigade, nato pa vse borce obdarili s šopki rdečih nageljnov, potem Invalidski pevski zbor, hrastniška godba in pevski zbor Slavček iz Trbovelj. Ta kulturna točka je bilo posebno kulturno doživetje za ljubitelje narodne kulture. Karkoli bi lepega napisali o tem nastopu, bi bilo pre malo povedano; to je treba doživeti. Posebno pohvalo zasluži učiteljica Perko za nastop s pionirji.

Po sporedu pred zadrugi domom so odkrili spominsko ploščo na hiši, kjer je bil med ustanovitvijo brigade njen štab. Tudi na grobove padlih borcev niso pozabili. Posebna delegacija je bila položila velik venec. Zborovalci so poslali proslave pozdravnimi pismi maršalu Titu in tov. Marinku, R. Opatiji.

MEDNARODNA RAZSTAVA VIN

V soboto 3. septembra je bila v Ljubljani odprta mednarodna razstava vin. Poleg Jugoslavije razstavljajo še Avstrija, Anglija, Francija, Zapadna Nemčija, Rusija, Italija in Svica.

Letalski promet med FLRJ in ZSSR

3. septembra je bil v Moskvi podpisan sporazum o letalskem prometu med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Promet bo direktni in ga bodo opravljala naša in sovjetska letala.

Zila naj bi tekla v Italijo?

Avstrijska vlada je po poročilu »Jugopressa« obvestila našo vlado, da je prejela od Italije predlog o odvajanju vod gornjega dela reke Zile in 16 južnih pritokov te reke. Vodo bi speljali po predoru pod Karnskimi Alpami na ozemlje Italije, kjer bi zgradili veliko hidrocentralo pri Paularu. Preden bi Avstrija dovolila to gradnjo, se mora posvetovati z Jugoslavijo. Med drugim bodó to vprašanje verjetno obravnavali na sestanku mešane avstrijsko-jugoslovanske komisije septembra v Opatiji.

Industrija obutve v Novem mestu se je iz skromnega obrata razvila v veliko podjetje. Danes ima še podružnice v Trebnjem, Mokronogu in Sentjerneju.

prebivalcev kar 48.663 kmečkega prebivalstva in le 17.572 ali 26,6 odstotka ostalih prebivalcev. V šestih letih, to je do leta 1954, se je struktura spremenila toliko, da je število kmečkega prebivalstva padlo za 9 odstotkov v korist ostalih poklicev.

Od samega začetka je bila glavna naloga vseh dvigniti gospodarstvo in izboljšati življenjsko raven. S podružabljenjem proizvajalnih sredstev, z obnovo glavnih objektov in prometnih zvez, so bili ustvarjeni prvi pogoji za gradnjo novih gospodarskih objektov, obenem z obnavljanjem starih in z odpravljenjem posledic vojne. V času administrativnega socializma, ki je bil v tej dobi edina možna pot, da se je mogel, čeprav tudi z ad-

stilo ustvarjalne sile ljudi v gospodarstvu.

Osnova vsega napredka je bila elektrifikacija. Tej nalogi je OLO od vsega začetka v okviru finančnih in materialnih možnosti posvečal vso skrb. Odstotek elektrificiranihi vasi se je v tem času dvignil od 41 odstotkov v letu 1945 na 76 odstotkov v l. 1954. V tem času je bilo zgrajenih 83 km visokonapetostnega omrežja, 372 km nizkonapetost. omrežja ter 26 transformatorskih postaj. Temu primerno se je povečala poraba električne energije od 1.350.000 Kwh v letu 1945 na 3.950.000 Kwh v letu 1954. Inštalacijske stroškov se se povečale od 27.500 ur v letu 1945 na 48.900 ur v letu 1954.

Porast industrijske proizvodnje

Pred vojno so bili trije manjši industrijski obrati tekstilne stroke (Povh, Medic in Penca), potem manjša tovarna samotnih peči, žagi na Dvoru in v Soteski ter opekarni v Zalogu in Prečni. Vsa ta industrija je zaposlovala le majhno število ljudi, ker so obrate gradili le tam, kjer je kazalo, da bodo lastniku prinašali največ dobička. Zelj in potrebi ljudstva seveda pri tem nihče ni upošteval. Tako je ostala vsa Dolenjska z novomeškim okrajem vred geološko neraziskano področje, dežela s slabimi prometnimi žilami in majhnim narodnim dohodkom. Vojna vihra pa je tudi to slabo razvito industrijo prizadela. Potrebno je bilo veliko naporov in sredstev, da se je industrija od l. 1947 do pa razširjala. Po zaslugi ljudske oblasti, delovni prizadevnosti kolektivov in delni pomoči republike, je uspelo, da se industrija od leta 1947 do letos znatno razvila. Indeks količinske proizvodnje v letu 1954 v primeri z letom 1946 kaže pri kremenčevem pesku na 1110 odstotkov, pri zidni opetki na 180 odstotkov, pri obutvi na 2000 odstotkov, pri lesnih izdelkih na 1950 odstotkov, pri žaganem lesu na 130 odstotkov, pri volnenem predivu na 105 odstotkov, pri volnenih tkaninah iz česane volne na 238 odstotkov, iz mikane volne na 210 odstotkov, bombažne tkanine na 460 odstotkov, konfekcije perila na 139 odstotkov in žgane alkoholne pijače na 450 odstotkov.

Razumljivo je, da se industrija razvija predvsem na domačih surovinah. Med te spada zlasti kremenčev pesek. Močno se je razvila industrija obutve, prav tako kaže velik porast izdelava končnih proizvodov v lesni industriji. Proizvodnja žaganega lesa ostaja na isti višini vsa leta in, z ozirom na zmanjšanje sečnje lesa, tudi v bodoče ne bo narasla.

Velik napredek je dosegla tekstilna industrija. Tovarna NOVOTEKS je po vrednosti proizvodnje med podjetji v okraju na prvem mestu, saj znaša letna vrednost njene bruto proizvodnje nad milijardo din. Tovarna zaposluje sedaj okoli 380 delavcev, predvsem žensk. V načrtu ima še gradnjo predilnice česane preje, s čimer bi lahko zaposlila nadaljnjih 330 delavcev.

Kovinska industrija je v okraju šele v razvoju. V to skupino spada Podjetje za po-

— Zlodja: vse prihranke mi je požrla ta denarja! — Zakaj, saj ga niso zamenjali? — Seveda ga niso, pa kaj, ko sem mislil, da ga bodo... (iz »Ljubljanskega dnevnika«)

VREME

za čas od 9. do 18. septembra: Okoli 12. septembra bo močno deževje s silno ohlavitvijo. Sledečo bo ugodno, večinoma sončno vreme. Okrog 17. septembra ponovno, tokrat kratkotrajno ob. krajevne nevihte.

Zgodba o muli, kuhi in ušeh

Saj rečem, človeku se na svetu vse primeri; posebno v partizanskih časih si moral biti za vse, kakor je pač pokazala potreba. Povedal bom kratko zgodbo iz prvih dni po italijanski kapitulaciji leta 1943, ki se je pripetila v partizanskem kraju Mozlju pri Kočevju.

Na komandi mesta v Kočevju nas je bilo nemara preveč, pa so nas deset, večinoma mlajše partizane poslali na novo ustanovljeno komando mesta v Mozlju. Mozelj je bil takrat v kaj žalostnem stanju; samo kakih sedem hiš je nekako stopo pokonci, vse ostalo pa je bilo več ali manj zravnano z zemljo. Naša »komanda« pod vodstvom komandirja Cetinskega, doma nekje od Kolpe, se je vesčila v poslopje bivše gostilne. Stavba je obširna in je sedaj v njej tudi gostilna in občinski odbor Mozlja. Od nekje smo privlekli prave železne postelje z žičnimi mrežami, pa še vsak eno plahto in postelja je bila nared. Ko smo si strokovnjaško vse lepo uredili, smo se sestali na bojni posvet, da izvolimo kuharja. Rešali smo moža za možem, če smem tako imenovati zelene fantaline, kakor smo bili in ugotovili, da nobeden od nas nima niti pojma o kuhi. Ker

brez kuharja nikakor ni šlo, sem se pa jaz odločil za žrtev, mi je, javil sem se na »prosto-Mozlja se je potikalo več italijanskih mul. Eno smo ujeli ter jo obsodili kot pripadnico sovražne vojske na smrt z ustrelitvijo. Sodbo smo izvršili zvečer v bivši mesnici, ki je bila poleg našega glavnega stana. Ko je bila justifikacija končana, smo šli mirne vesti spat, takoj drugo jutro zgodaj pa sem šel jaz in še eden od naših, ki je trdil, da je po poklicu mesar, na delo v mesnico. V naju je udaril strašen smrad, od njega mene je kar vrglo ven, moj mesar pa se je strokovnjaško lotil posla in mulo s presledki, ko je hodil po sveži zrak iz »hiše žalosti«, kakor je dejal, le odrl in razekal. Poslej smo imeli 14 dni trikrat na dan meso: zjutraj, popoldne in zvečer, dali smo ga tudi vaščanom, kolikor ga je kdo hotel. Že čez nekaj dni smo se tega mesa preobdajali do siteda. Jaz sem dobil fantom: »Kar jejte, saj imama mesa na kupe«. Vsakega mesarja sem ga odmeril približno eno kilo na dan pa tudi več, zraven pa še mastne juhic, da se je kar tresla. Čez nekaj dni nam je tek začel popuščati in so fantje z menoj vred, ki sem

se kar naprej vrtil okoli tega mesa, kazali vedno manj veselja do muline pečenke. Toda šla kola lomi in tako smo morali tudi mi, radi ali neradi, živeti delj časa skoro samo od tega mesa. Nemška ofenziva, ki se je valila s hrvaške strani od Kolpe, nas je »šila« teh težav, no sedaj smo prišli v tako stisko, da štiri dni nismo videli niti žive mule, kaj še njenega mesa in drugih takih dobrot, ki jim pravimo po domače hrana!

Na kraju bi pripomnil še to, voljni« bazi, da prevzamem kotel. Ker smo dobivali iz Kočevja samo kruh, smo morali, oziroma sem moral jaz kot kuhar, skrbeti za ostale sestavne dele žiloveške prehrane. V prvi sili sem se zatekel kar na bližnje njive, kjer sem stikal za ostanki krompirja, korenjčka in podobnih dobrotami. Vse te dobrote sem zasalil z dobro voljo, ker soli enostavno nismo imeli. Drugi dan nam je šinila v glavo imenitna ideja. V bližini Mozlja zredil na milijone usi in da sem ves čas, kakor mi

ga je ostalo od kuhe, posvetil ubijanju teh živalic, pomagalo pa je toliko kot nič. Da so enako opravilo imeli tudi moji sobratje, ni treba posebej poudarjati. V prvih dneh smo ljubke živalce trli vsak na svojem oglu, sramujoče se drug drugega, ker sm ušivi, vendar je ta sramozljivost kmalu splahnela in smo se bojevali proti ušem kolektivno ter drug drugemu posredovali svoje izkušnje na tem področju uničevanja sovražnika.

Zato je nenadno streljanje tega dne vsakogar precej osup-

Karel Rajčič

V varstvu Tintorettovega „Miklavža“

Močno streljanje iz ločenske in cikavske smeri je 21. oktobra 1943. leta okrog 9. dopoldne močno vznemirilo nič hudega sluteče Novomeščane. Odkar so namreč partizani zasedli mesto, so se kolikor toliko počutili varne, posebno še, ko od 3. oktobra, ko so Nemci iz zraka dobesedno zdrolili mesto v razvaline, ni bilo niti bombnih niti kakih drugih napadov. Kljub miru, ki je vladal v mestu, pa so nekateri sodili, da je to le zaščitje pred viharjem.

Zato je nenadno streljanje tega dne vsakogar precej osup-

nilo. Partizanska posadka je takoj razposlala izvidnike, ki so zelo hitro vrnili s sporočilom, da se vale proti mestu motofizirane nemške enote. Te so namreč pri Kostanjevici in v Zameškem predrele obrambni obroč in vdrlje proti Novemu mestu po obeh straneh Krke.

Malostevilna partizanska posadka, pravzaprav varnostni oddelček, ki je vzdrževala v mestu red, ni mogla sprejeti borbe s stokrat številnejšim sovražnikom. Zato se je posadka še pravočasno umaknila iz mesta, katera se je kmalu nato polastil nemški okupator. Meščani so se poskrili, vendar pa so Nemci, ki so z vso previdnostjo, vendar pa z naglico vdrl v mesto, zafeljli nekaj ljudi, ki so se jim zdeli sumljivi, ker so bežali, in tudi nekaj partizanov ter jih postrelili, nekaj pa obesili.

Takih partizanov-posameznikov je ostalo v mestu več, ker se niso utegnili rešiti. Med njimi je bil tudi Tone, pomočnik kuharja in stražar mestne zaščite, ki je imela sedež v bivši Kriztaji (zdaj Dolenjski muzeji). Tone je bil vso noč na straži, naslednji dan pa je imel prosto. Zato je zbit, kakor je bil, takoj ko je nehala njegova služba, odšel domov, tam pod kapitoljem, se kar oblečen vrgel na posteljo in pri pričel zaspal. Nenadoma pa se mu zazdi, da ga nekdo suje in kliče: »Tone, beži, Nemci so v mestu! S težavo je odprl oči. Pri postelji stoji njegova tača in vseh straneh mesta pa mu je dovolj različno povedalo, da iz mesta ne more več. Za hip je okleval, potem pa prihujeno stekel po malih stopnicah proti cerkvi ter se potuhnil za škarko. Puške pokajo pred glavnim cerkvenim stopniščem, pred Polenškovo hišo. V kripto, kjer je bila še pred kratkim nameščena ženska bolnišnica, zavleče ta hip veliki Nemec z brzostrelko v roki. Tone čepi za škarko in premišlja, hipoma pa se odloči. Z

ves motoglav pluse Tone pokonci, pograbl puško, povezne titovko na glavo in jo ubere ven. Toda že na pragu ga ustavi ostro streljanje v bližini cerkve, streljanje na vseh straneh mesta pa mu je dovolj različno povedalo, da iz mesta ne more več. Za hip je okleval, potem pa prihujeno stekel po malih stopnicah proti cerkvi ter se potuhnil za škarko. Puške pokajo pred glavnim cerkvenim stopniščem, pred Polenškovo hišo. V kripto, kjer je bila še pred kratkim nameščena ženska bolnišnica, zavleče ta hip veliki Nemec z brzostrelko v roki. Tone čepi za škarko in premišlja, hipoma pa se odloči. Z

zneska, ki si mi ga dolžan, kar pozabil.«
»Lepo od tebe, Miha. Da pa tudi mene ne boš imel za umazanega, bom še jaz pozabil drugo polovico.«
SLABA DRUŽBA
»Kje si se ga tako nacukal, da si bil čisto nor?«
»Veš, v slabi družbi sem bil. Bili smo štirje. Pijače je bilo veliko, a one tri mrtine sploh niso hotele piti.«
IZ VITEŠKE DOBE:
»Danes pa ne morem na turnir, vitez Erzem; nahod me daje.«
»Uspšno smo izvedli tudi tekmovalje v tabornikem mnogoboju, kjer so se močno uveljavile tabornice. V postavljanju šotorov je tekmovalo osem skupin, v signalizaciji štiri in v orientacijskem teku osem. Tekmovali smo tudi v lahki atletiki, kjer se je posebno izkazal Sivi Jelen.«
Kadar je deževalo, se je pod strehami šotorov razvijalo živahno življenje. Priprave za izpite, pevске vaje, pa tudi lah in tarok so imeli veliko pristaev. Pri vsem tem prestrem delu ni bilo časa za dolgačas.
Ob poslovljenem tabornem ognju je bilo zbranih precej domačinov. Vztrajali so navzlic bližajoči se nevihti in se od srca nasmejali lajčim domišljicam tabornikov. Prisluhni so naši narodni osmi, taborni partizanski in prebrni taborniki psmi. Ko smo se poslavljali, je stara mamica vzdihnila: »Zdaj bomo pa spet tako sami v tem koru!«
Sivi Jalovec

Jesenski opravlki v gospodinjstvu

Niti prav se nismo zavedli, pa je že minilo poletje in gospodinjstvo čakajo jesenska dela, ki jih mora pač vestno opraviti, da bo družina prihodnje mesece vsestransko preskrbljena.

O vlaganju je bilo tu že dovolj napisanega. Pospravili smo z vrta te ali one pridelke, če so bili zdravi smo jih vložili v preostale kozarce. Vložile bomo še pozne hruške, naredile komplete in marmelade iz jabolč, sliv, zelenih paradižnikov, tudi iz buč. Čez teden ali dva bomo naribale že manjšo količino zelja, da bo pri roki za salato, sarmoli ali kot kuhano. To, kar smo prejšnje mesece vložili, skrbno pregledamo, če se ne kvari, da porabimo ali ponovno prekuhamo v sopari.

Ce nismo poleti utegnili prebrati stanovanja, bo tudi ta mesec veter še dovolj dobro sušil

Neprilike angleške vladarske hiše

19 letni član angleške kraljeve rodbine vojvoda Kent je imel v enem letu že tri avtomobilske nezgode. Sedaj je nastopila kraljica Elizabeta in prepovedala mlademu vojvodu vsako vožnjo z avtomobilom brez svojega vojaškega učitelja. Mladji vojvoda namreč obiskuje vojaško akademijo.

Hude preglednice dela rodbini tudi princeza Margareta, ki se hoče poročiti z razvezanim letalskim stotnikom Petrom Townsendom, ki je preprostege rodu. Navzlic vsem nasprotovanjem, pravijo, da bosta že prihodnji mesec razglasila svojo zaroko. Margareta je sestra kraljice Elizabete.

DORIS
Koloniska voda in toaletno milo
Tovarna Zlatorog Maribor

novu prebelljene prostore. Ker bomo prihodnje mesece mnogo več v stanovanju kot čez poletje, bomo posebno zadovoljni, če bo stanovanje prečšeno in preurejeno.

Zdaj je tudi čas, da ponovno skrbno prezačimo in prečistimo posteljnino, preperemo zavese, pregrinjala, prte, tekače in pač vse, kar bo prihodnje mesece krasilo naše stanovanje le, če bo čisto.

Prezračili bomo tudi vse, kar smo v naftalin, motox ali sivko ter časopisen papir shranili pred molji. Del teh predmetov bomo spravili še nazaj, svitve, pufoverje, plede in otroške kape pa bomo morda že ta mesec rabili, zato naj bodo kar pri roki. Pri tem delu bodimo zlasti skrbni, če najdemo morda kje bube moljev, ki neustrudno žro ta ali oni kos našega oblačila.

Pomerimo otrokom jesenska oblačila in kadar utegnemo podaljšajmo robove, sparajmo in predelajmo rokave, brezrokavnike, svitve. Še vedno je v veljavni rek, da dobra gospodinja zna iz starega napraviti novo.

Preperimo vse kopalne obleke, letne obleke in bluze ter nezlikane zvijmo ali le zložimo v kovčke, skrinje ali na dno omar. V skrbno očiščeno poletno obutje napnimo kopita in jo tudi shranimo.

Preglejmo, če je jesenska in zimska obutev vseh članov družine čeda, da nas nastop (ali letos nadaljevanje) deževne dobe ne bo našlo nepripravljenega.

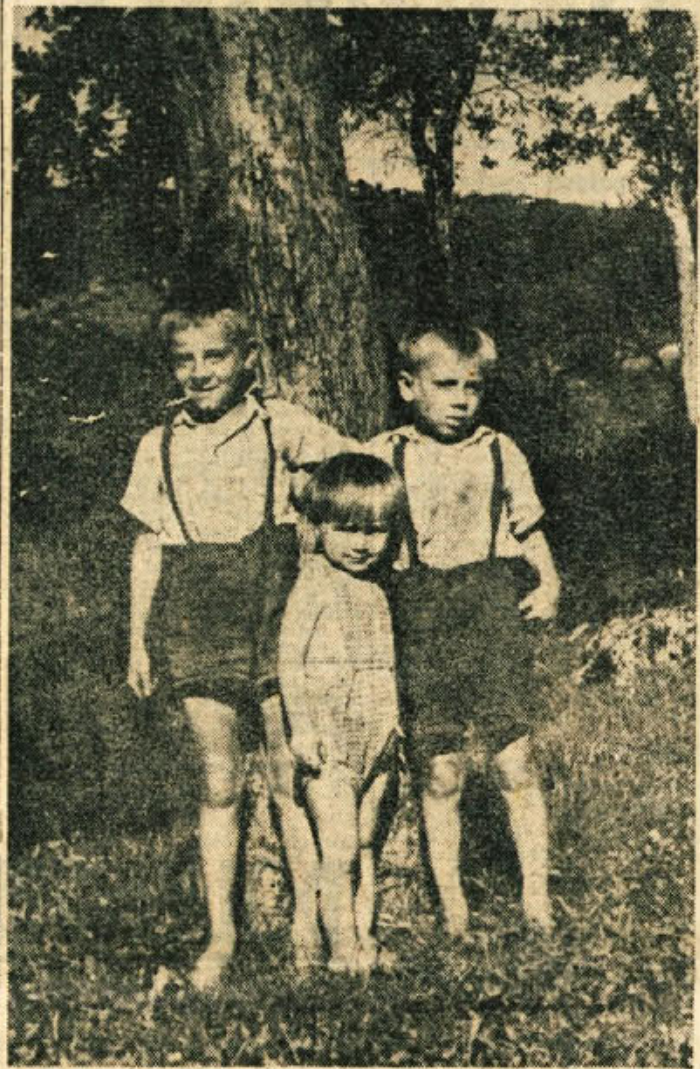
Posebno skrb bo zahtevalo delo v kleti. Prečistimo zaboje za krompir, police za sadje, odstranimo iz kletnih prostorov vse nerabno šaro, da bomo čim bolj uskladiščili kurjavo in ozimnice. Vlažne prostore poizkušajmo še prečistiti z zrčenjem, apnom ali ogljem, po potrebi pa žrtvuemo tudi nekaj denarja, da z izkajico zunanjege zidu zaustavimo vlago, ki se v kletnih prostorih vse bolj širi.

Ponekod bo popoldne ali več treba prebiti tudi na podstrešju in ga urediti, pregledati vse, kar je tu shranjenega, spraviti čebulo, ki jo sušimo na prostor, kjer ne bo do nje prišel mraz itd.

Povsod bo seveda še mnogo drobnih ali večjih del, ki jih bo vestna gospodinja s pomočjo moža in večjih otrok uredila še pred nastopom hladnih jesenskih dni.

Pravzaprav smo se odločili, da bomo tudi letos taborniki ob Kolpi — zaradi kopanja. Ker nam okolica Vinice, kjer smo taborniki lanske leto, ni nudila kakšnih posebnih pogojev za izlete, smo hoteli izbrati letos taborni prostor višje ob Kolpi, kjer postaja svet bolj razgiban.

Ze ob koncu aprila je skupina naših treh tabornikov pregledala ves svet od Vinice do Broda na Kolpi. Med šestimi prostori, pripravljaj za tabornije, jim je najbolj ugajal prostor v Kočcu blizu Radencev na desnem bregu Kolpe. Higijenska komisija, ki jo je vodil dr. Oblak, si je v začetku julija ogledala prostor, preskala vodno v močnem izviru in izjavila, da ima prostor vse pogoje za tabornije.

Trije belokranjski kratkohačniki so se postavili pred Jablano. Mi smo pa s Tanče gore! sporočajo Dolenjskega lista.

Zanimivosti

Čaka ga »lepa« bodočnost

V mestu Pasadena v Californiji imajo zaprtega 14 letnega fanta, ki je po končanem šolskem letu zagrešil nič manj kot 20 večjih in nad 200 manjših vplomov in tatvin. V zaporu je ukradel kazenski zakon. Ko so ga vprašali, zakaj ga je ukradel, je rekel, da hoče iz njega zvedeti, kake pravice daje zakon vlomilcu.

OVCE POSKAKALE V PREPAD

Na obronkih Sar-planine se je nedavno paslo okrog 800 ovc. Ko so pastirji ponoči zvečer pogrnali ovce proti staji, je ovenovodnik nenadoma zavil po neki dotlej neobičajni stezi in skočil v 360 metrov globok prepad. Za njim so začele skakati tudi ovce.

Pastirji so imeli hude težave, da so preprečili večjo nesrečo. Navzlic njihovemu prizadevanju je pa poskakalo v prepad 230 ovc. Takega, res nenavadnega dogodka v teh krajih še ne pominjajo.

Ta je res vojak

V ameriškem vojnem letalstvu služi že 46 let 70 letni narednik Horst Tittel. Sklenil je ostati v vojaški službi še 6 let. Bajje ima odlikovanj in kolanj toliko, da na prsih nima več prostora zanje. Tudi rokave ima vse obšite z raznimi trakovi. Če bo še dobil kako odlikovanje, si ga bo moral pritihi na hrbet.

Tudi Francija ima preveč žensk. Po zadnjem popisu je v Franciji 20.600.000 moških in 23.347.000 žensk.

Nevaren obtoženec

V ameriškem mestu Carlisle je bil klican pred sodnika 60 letni Percy Haines. Šlo se je zaradi neplačane preživitve ločeni ženi. Sodnik mu je naložil, da mora plačati vsak mesec 50 dolarjev. Zaradi tega je nastal spor med sodnikom in obtožencem, ki je trdil, da ne more plačati, ker nima denarja. Kar naenkrat je potegnil pistolo in streljal najprej na ženo in nato še na advokata in sodnika. Advokat je bil na mestu mrtev, trije drugi, med temi tudi sodnik, pa ranjeni.

Novomeški taborniki ob Kolpi

Pravzaprav smo se odločili, da bomo tudi letos taborniki ob Kolpi — zaradi kopanja. Ker nam okolica Vinice, kjer smo taborniki lanske leto, ni nudila kakšnih posebnih pogojev za izlete, smo hoteli izbrati letos taborni prostor višje ob Kolpi, kjer postaja svet bolj razgiban.

Ze ob koncu aprila je skupina naših treh tabornikov pregledala ves svet od Vinice do Broda na Kolpi. Med šestimi prostori, pripravljaj za tabornije, jim je najbolj ugajal prostor v Kočcu blizu Radencev na desnem bregu Kolpe. Higijenska komisija, ki jo je vodil dr. Oblak, si je v začetku julija ogledala prostor, preskala vodno v močnem izviru in izjavila, da ima prostor vse pogoje za tabornije.

Pravzaprav smo se odločili, da bomo tudi letos taborniki ob Kolpi — zaradi kopanja. Ker nam okolica Vinice, kjer smo taborniki lanske leto, ni nudila kakšnih posebnih pogojev za izlete, smo hoteli izbrati letos taborni prostor višje ob Kolpi, kjer postaja svet bolj razgiban.

Pravzaprav smo se odločili, da bomo tudi letos taborniki ob Kolpi — zaradi kopanja. Ker nam okolica Vinice, kjer smo taborniki lanske leto, ni nudila kakšnih posebnih pogojev za izlete, smo hoteli izbrati letos taborni prostor višje ob Kolpi, kjer postaja svet bolj razgiban.

Ker je kopanje zaradi slabega vremena večinoma odpadlo, smo se usmerili predvsem v izlete, povezane s terenskimi igrami in raznimi tekmovalji. Izredno razgibana okolica je nudila obilo možnosti za to in vedno smo se vračali zadovoljni nazaj v tabor. Vseh tabornih izletov je bilo osem. Vdvarat smo imeli tudi nočne vaje, ki so bile zlasti za najmlajše posebno doživetje.

Tabor smo postavljali skoraj deseter dni. Domačini, ki so nas opazovali, so se čudili, zakaj toliko urejamo, ko bo treba kmalu vse podreti. »Naš tabor je delovna šola«, smo poudarili in vseh jim je bil ta odgovor. Na našem tabornem res nismo utegnili lenariti. Še celo čas v opodanem odmoru je marsikdo izkoristil, da je izboljšal opremo v svojem šatoru. Mnogo časa nam je vzele redno delo pri vzdrževanju tabornice. Izkopali smo tri latrine, zgradili bryv preko potoka, porok smo delno zaeizili zaradi nevarnosti poplavl in presumerili tok vode. Postavili smo 24 šatorov, vsa letišča so bila na pozračjih, ki smo jih naredili sami iz lesenih odpadkov in drugega lesa. Jambor za zastavo so taborniki privlekli eno uro daleč. Ves taborni prostor smo obdali z lično ograjo iz leskov. Vhod v tabor je bil narujen tako, da se je skladal z okolico in je vzbujal pri vseh obiskovalcih veliko pozornost. Za kuhinjo, ki je stala med obema tabornama, smo pripravili nad 10 kubičnih metrov drvi iz samih gozdnih odpadkov. Vsak dan smo v malem dvosedežnem žolnu — kajaku, ki ga nam je dal v uporabo prof. Glonar — šli preko Kolpe »nabitrat« mleko po treh vaseh. Tu pol litra, tam en liter in nabralo se je. Krub in meso je bilo treba prinesiti eno uro daleč od avtobusne postaje v Koru in spet preko Kolpe. Poleg tega pa je vsako tredo ali četrto noč dve uri nočne straže ali dežurstvo ves dan. Posebej pa še stalna skrb za najmlajše za katere smo vedeli, da njihovi starši trepetajo ob vsakem dežju.

In vendar ob vsem obilnem delu in izredno slabem vremenu ni zmanjkalo legavosti in vselega razpoložljiva. Ko so bila od stalnega dežja tla vsa razmočena, so medvedki hitro odkrili, da se lahko v blatu smučajo. Če je pri tem kdo napravil »oiko«, je bil deležen hudomušnih pripomb. Ko je potok narasel, so mlajši taborniki, zlasti pa medvedki, spremeni svoje jedilne stodelice v bojen ladje in jih spuščali po naraslem potoku. Tu so bila tekmo-

vanja in prave bitke, dokler ni mokra kopol ohladila preveč drznih tekmovalcev.

Ob tabornem ognju so se vrstile pesmi in kaljivi prizori. Najbolj po so bile priljubljene »žure« — zbadilivke — pete v dveh vrsticah, ki se morata rimati. Poleg že preizkušenih tabornikov, ki so »žure« kar stresali iz rokava, so se uveljavili tudi nekateri medvedki, ki niso odnehali niti potem, ko so morali zaradi pozne ure iti spat. Še naprej so pošljali iz šotorov svoje zbadilivke, dokler jim ni tabornodija Crni Som zazvojil z nočno stražo »po kazni«.

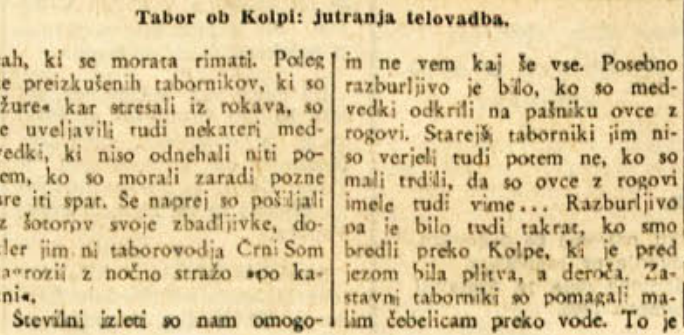
Številni izleti so nam omogo-

čili vsestransko spoznavanje narave. Gozdovi s čudovnimi drevesi, ovijalkami, debelimi kot zapeste, z drevesnimi gobami, ki so jih iznajdljivi taborniki porabili za izdelavo sedežev in okraskov, brinjevi grmi kot prava drevesa,

in ne vem kaj še vse. Posebej razburljivo je bilo, ko so medvedki odkrili na pašniku ovce z rogovi. Starejši taborniki jim nivedki, ki niso odnehali niti potem, ko so mali trdili, da so ovce z rogovi imeli tudi vime... Razburljivo pa je bilo tudi takrat, ko smo bredili preko Kolpe, ki je pred jezom bila plitva, a deroda. Zastavni taborniki so pomagali malim čebelicam preko vode. To je

Stevilni izleti so nam omogo-

Stevilni izleti so nam omogo-

Tabor ob Kolpi: jutranja telovadba.